

ชื่อวิทยานิพนธ์	บทบาทของสืบะวัยสุที่มีต่อการพัฒนาการศึกษาภาษาอาหรับ
ผู้เขียน	นายชุกรี กาเต๊ะ
สาขาวิชา	อิสลามศึกษา
ปีการศึกษา	2555

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาชีวประวัติของสืบะวัยสุ 2) เพื่อศึกษาสภาพภาษาอาหรับยุคสมัยสืบะวัยสุ 3) เพื่อศึกษาบทบาทของสืบะวัยสุด้านการพัฒนาการศึกษาภาษาอาหรับ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติ สภาพภาษาอาหรับยุคสมัยสืบะวัยสุและบทบาทการพัฒนาการศึกษาภาษาอาหรับจากแหล่งข้อมูล ตำราอ้างอิงโดยรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องมาเรียบเรียงตามลำดับหัวข้อใหญ่และหัวข้อย่อยและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสรุปอุปนัย วิเคราะห์ส่วนประกอบและวิเคราะห์เชิงการวิพากษ์

ผลการวิจัยพบว่า

1 สืบะวัยสุ เป็นสมณนามของอูษมาน เบน กอนบรฺ ซึ่งมีนามแฝงว่า อะบู บิซฺร เป็นชาวเปอร์เซียโดยกำเนิด กำเนิดที่เมืองอาห์วาซและอพยพมาอาศัยอยู่ในเมืองอัลบัตเราะฮฺ เริ่มศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับอรรถาธิบายอัลกุรอาน ฟิกฮฺ หะดีษ โดยที่ท่านอ่านผิดเพี้ยนในบางคำจึงเป็นที่ให้ท่านหันศึกษาภาษาอาหรับและพัฒนาภาษาจนกระทั่งสำเร็จและเป็นปราชญ์แห่งอันนะหฺวีย ท่านได้รับการยกย่องเชิดชูจากบรรดาอุละมาอฺและได้แสดงบทบาทอันดีงามด้านภาษาอาหรับ และช่วงปลายชีวิตท่านได้เดินทางไปยังแบกแดดและได้ทำการโต้แย้งประเด็นปัญหาหลักไวยากรณ์กับท่านอัลกิสายี แต่การโต้แย้งนั้นไม่ได้เกิดผลดีแก่ท่าน จึงส่งผลให้ท่านกลับไปยังเมืองเกิดของท่านที่อาห์วาซและล้มป่วยหนักจนกระทั่งเสียชีวิตในปี ฮ.ศ. 180

2 สภาพภาษาอาหรับยุคสมัยสืบะวัยสุ เป็นภาษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดระเบียบเรียงคำรา ใช้ในการสนทนา การปาฐกถา โต้แย้ง การใช้ในงานเขียนและประพันธ์ตำรา ภาษาอาหรับยุคสมัยสืบะวัยสุ เป็นภาษาที่ได้พัฒนากำเนิดนัยความหมายและความคิดใหม่ตามสภาพสังคม การเมือง และใช้คำวิภาษวิทยาทางปรัชญา ความคิดและภาษาได้มีการเปลี่ยนแปลงในการใช้ศัพท์และสำนวนเชิงนำหลักฐานจาก อัลกุรอาน เชิงอุปมาอุปไม การวางนิยามและการแต่งคำราเชิงตรรกวิทยา

3 คำราของสืบะวัยสุที่มีชื่อเสียง คือ อัลกิตาบ หรือ กิตาบสืบะวัยสุที่ครอบคลุมด้านหลักไวยากรณ์และภาษาอาหรับที่มีการอ้างอิงหลักฐานจากอัลกุรอาน อัลหะดีษ คำสุภาษิตและบทกวีอาหรับ เป็นคำราที่ได้รับการยกย่องและถูกตีพิมพ์และเผยแพร่ถึงยุคปัจจุบันนี้

4 สิบะวัยสุได้พัฒนาการศึกษาภาษาอาหรับและได้มีบทบาทหลายด้าน คือ
 ด้านการประพันธ์ตำรา ท่านได้ประพันธ์ตำราหลักไวยากรณ์โดยใช้เวลารวมทั้งหมด
 5 ปี และใช้วิธีอ้างอิงความรู้จากคณาจารย์ อัลกุรอาน อัลหะดีษ คำสุภาษิตและบทกวีอาหรับ

ด้านการสะท้อนผลงาน คือ สะท้อนผลต่อศาสตร์ไวยากรณ์กุฟะฮ์ อันดาลูซิยะ
 สะท้อนผลต่อการแต่งตำราหลักไวยากรณ์และสะท้อนผลต่อการกำเนิดศาสตร์สำนวนโวหาร

ด้านการสร้างสำนักไวยากรณ์ คือ สำนักไวยากรณ์ที่เอกเทศ เป็นสำนักไวยากรณ์ที่
 มีการอ้างอิงหลักฐานที่เข้มงวดและเป็นสำนักไวยากรณ์ที่ได้รับอิทธิพลมาจากคณาจารย์และการ
 อนุমান

ด้านการโต้แย้ง คือ การโต้แย้งของสิบะวัยสุกับท่านอัลกิสายีย์ เป็นการโต้แย้งที่ไม่
 เกิดผลดีสำหรับสิบะวัยสุ ถึงแม้ว่า ความถูกต้องนั้นเป็นของท่าน

ด้านการตั้งประเด็นปัญหาหลักไวยากรณ์ขัดแย้งกับอันนะหะวียูน คือ สิบะวัยสุได้ตั้ง
 ประเด็นหลักไวยากรณ์ที่ขัดแย้งกับอาจารย์ของท่าน คือ ประเด็นของพยัญชนะ อัล (أ) ลัน (ل) อีย้า
 กะ (كيا) และสระพีตะห์ท้ายคำกริยาปัจจุบันกาล (نصب الفعل المضارع) หลังจากคำว่า อิชัน (إن))
 ซึ่งเป็นประเด็นที่ชาวอันนะหะวียูนส่วนใหญ่ได้สนับสนุนต่อสิบะวัยสุ

Prince of Songkhla University
 Pattani Campus

Thesis Title	Sībawayh's Roles in Developing the Study of Arabic Language
Author	Mr.Shukree Kateh
Major Program	Islamic Studies
Academic Year	2012

ABSTRACT

The research aims to 1) study Sībawayh's biography, 2) study situation of the Arabic language in his period, and 3) study his role in developing Arabic learning. The study is documentary research conducted through collecting various documents especially in Arabic sources and the data and information then classified into major and minor topics respectively. Comparative, element and criticized is method of analysis used in the study.

The study found as the following;

1. Sībawayh or Abu Bisr, as the nickname of Osman bin Qonbar, began studying by learning al-Qur'an interpretation, Islamic jurisprudence (Fiqh) and Prophetic Tradition (Hadith). Since he was error in reading words from such learning, he then initiated to emphasize in Arabic language until he became the most well-known scholar in the language at that time. He was praised by other scholars. His most famous treatise is "al-Kitab" or also known as "al-Kitab Sībawaih" in which contains complete knowledge of Arabic grammar. At the end of his life, he went to Baghdad and joined a debate in the issue of Arabic grammar. However, this debate did not become much useful to him and his health, he then went back to his hometown, Ahwas and later died in 180 H.

2. The Situation of Arabic language in Sībawayh's period found that it was used for various purposes namely writing books and treatises, conversation, speech, debate, and discussion. The development of Arabic language at that time was based on the study of hidden meaning of words spoken by the people and some new ideas found generally in the society, political agenda and philosophical movement. Words were used in more various conditions, extracted from al-Qur'an, used in form of comparison, gave exact meaning and written books on logic.

Sibawayh had developed the Arabic learning and he played some special roles as pictures below;

1. In the aspect of writing treatise, he spent 5 years to finish “al-Kitab”, written based on knowledge gained from his teachers, al-Qur’an, Hadith, local proverbs and poems.

2. In the aspect of his impact, his thought on Arabic gave a lot of impact to the people in Kufah and Andalusia, and also gave much impact to the writing of Arabic grammar and phrases of the later generations.

3. In the aspect of foundation of Arabic grammar school of thought, this school referred strictly to reliable references. The school was influenced by teachers and inference.

3. In the aspect of the debate, the debated between him and with al-Kisa-ei gave not much good benefit to him even though the true was on his side.

5. He found new theory on some issue in Arabic learning that was really different even to his teachers such issues namely relating to the alphabet إياك , لن , أل and consonant “ َ ” for the present tense (نصب الفعل المضارع), situation of grammar after the word إذن. His commitment on such issues was really appropriated.

الموضوع : دور سيبويه في تطوير دراسة اللغة العربية

الباحث : شكري كاتيه

القسم : دراسات إسلامية

العام الدراسي : ١٤٣٣ هـ

مستخلص البحث

هذه الدراسة تسير على المنهج البحث الوصف التاريخي تهدف إلى (١) دراسة عن سيرة حياة سيبويه (٢) دراسة عن أحوال اللغة العربية في عصره (٣) دراسة عن صفات كتابه (٤) ودراسة عن دوره في تطوير دراسة اللغة العربية، وهذه الدراسة يقوم الباحث على دراسة الوثائق والمعلومات تتعلق بحياة سيبويه وأحوال اللغة العربية في عصره وكتابه ودوره في تطوير دراسة اللغة العربية من المراجع والمصادر وجمعها حسب الفصول والمباحث، ثم يقوم بتحليل البيانات على المنهج الاستقرائي والعنصر والمقارنة وقد توصلت في هذه الدراسة النتائج التالية :

١ سيبويه هو أبو عثمان بن قنبر المكنى بأبي بشر والملقب بسيبويه بدأ يدرس التفسير والفقه والحديث الذي يخطئ فيه ثم حول إلى دراسة اللغة العربية حتى أصبح عالماً نحويًا، فقد كان العلماء من شيوخه وتلاميذه اثنوا عليه كثيرا، وكان آخر حياته أنه رحل إلى بغداد لمشاركة المناظرة عن مسألة في النحو، فهذه المناظرة لم تظهر نتيجة حقيقية تجعل له سببا أن يعود إلى مسقط رأسه، ثم أصابه المرض إلى أن توفي في سنة ١٨٠ من الهجرة

٢ كانت أحوال اللغة العربية في عصره هي لغة تهدف إلى تأليف الكتب والمحدثات والخطب والمناظرات، وتجديد معانيها وأفكارها التي تشغل بها المجتمع والسياسي والجدل والفلسفة والعقل، تجعل هذه اللغة تطورة في استخدام المصطلح والأسلوب القرآني، وأيضا استخدام الأسلوب التشبيهي ووضع المصطلح المنطق في التأليف

٣ وكان كتابه ذا حجم ضخم يشمل القواعد واللغة العربية كاملا وهو كتاب ألف بالشواهد من الآيات القرآنية والآحاديث والأمثال والشعر، وهو كتاب معترف عند العلماء حتى عني بالطبع والنشر إلى وقتنا الآن

٤ أما دوره في تطوير دراسة اللغة العربية فعدة منها :

دوره في تصنيف الكتاب وهو أنه صنف كتابا على مدة خمس سنوات وصدر العلوم

في التصنيف من مشايخه والقرآن والحديث الأمثال والشعر وأقوال العرب الفصحى

- دوره في التأثير هو تأثيره إلى علم النحو الكوفي والأندلسي وتأليف الكتب النحوية

- وتأثيره إلى نشأة علم البلاغة

- دوره في تنشيء المذهب النحوي المستقل وهو مذهب شديد أخذ بالشواهد والقياس

- وتأثيره من مشايخه والعلماء السابقين

- دوره في المناظرة وهي مناظرته مع الكسائي التي لم تكن حقيقة النتائج لا سيما الحق

مع

- دوره في وضع المسائل النحوية تختلف عن النحويين هو أنه وضع المسائل النحوية خلافا

- عن بعض المسائل للتحليل وهي مسألة حرف أل، ولن وإياك ونصب الفعل المضارع بعد إذن، فلكل هذه

المسألة حق لسيبويه

Prince of Songkla University
Pattani Campus